

Nordmenns grensehandel

Fysisk grensehandel

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2020 / 1

Guro Henriksen og Jarle Kvile

I serien Notater publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 8. januar 2020

ISBN 978-82-587-1050-6 (trykt)
ISBN 978-82-587-1051-3 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Dette notatet omhandler en pilotundersøkelse for nordmenns fysiske grensehandel. Statistikken Grensehandel publiseres i dag med kun totalbeløp for grensehandel. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) og Finansdepartementet (FIN) har Statistisk Sentralbyrå (SSB) laget en undersøkelse med handlebeløp fordelt på varekategorier. Notatet inneholder resultater fra undersøkelsen, samt metoder for editering av data.

Statistisk sentralbyrå, 19. desember 2019

Jan Henrik Wang

Sammendrag

SSB publiserer kvartalsvis statistikk for grensehandel. Statistikken dekker nordmenns fysiske handel i utlandet på reiser uten overnatting og publiseres med totalt handlebeløp. For å få mer informasjon om nordmenns handlevaner over grensen, har det blitt utarbeidet en pilotundersøkelse for å utvide statistikken for grensehandel. Piloten dekker i tillegg til det totale handlebeløpet, en inndeling av grensehandelen på varekategorier.

Datainnsamlingen i pilotundersøkelsen har blitt utført med en webassistert spørreundersøkelse, CAWI, fremfor telefonassistert undersøkelse CATI som benyttes for datainnsamling ved kvartalsundersøkelsen.

Hovedfunnene fra pilotundersøkelsen antyder at nordmenns grensehandel er noe høyere enn tidligere estimert. Estimert handlebeløp på grensehandel for september 2019 er på litt over 2 milliarder kroner, sammenlignet med 4,7 milliarder kroner for hele 3. kvartal i 2019. Det høyere estimerte handlebeløpet fra pilotundersøkelsen, kan skyldes ulike metodeeffekter ved å gå fra en CATI til en CAWI undersøkelse. En antakelse er at de som blir intervjuet husker beløp bedre i CAWI, dersom de blir bedt om å oppgi delbeløp fra varekurven heller enn totale handlebeløp fra hele turen.

Det er fire hovedkategorier som skiller seg ut, når nordmenn ble spurt om hva de handlet på grensehandel i september. Mat er den desidert største kategorien, etterfulgt av alkohol. Kategoriene brus og snus/tobakk er også store.

Det understrekes at dette er en pilotundersøkelse, og for å kunne sikre sammenlignbarhet over tid, burde man både utforske nærmere seleksjonseffekter knyttet til den nye undersøkelsen, samt bygge opp en større tidslinje for å kunne ha et reelt sammenligningsgrunnlag.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Introduksjon	6
2. Bakgrunn	6
2.1. Fysisk grensehandel.....	6
2.2. Tidligere undersøkelser.....	7
2.3. Kvartalsvis undersøkelser for grensehandel.....	7
3. Metode	8
3.1. Referanseperiode.....	8
3.2. Utvalg.....	8
3.3. Inndeling av varekategorier.....	9
4. Resultater	9
4.1. Hovedfunn.....	9
4.2. Sammenligning med kvartalsvis undersøkelse.....	10
4.3. Mest mat i handlekurven.....	10
4.4. Varekurven i 2010 og 2019.....	11
4.5. Mest grensehandel i Sverige.....	12
4.6. Hvor reiser nordmenn på grensehandel?.....	13
4.7. Hvem dro på grensehandel.....	13
4.8. Beregning av usikkerhetstall.....	14
Referanser	16
Vedlegg A: Tabeller	17
Vedlegg B: Spørreskjema for grensehandel	19
Figurregister	23
Tabellregister	23

1. Introduksjon

For å kunne kartlegge omfanget av norske husholdningers utenlandstransaksjoner, gjør Statistisk sentralbyrå (SSB) en todelt datainnsamling, hvor SSB kartlegger norske husholdningers forbruk på turer med og uten overnatting. Grensehandel kartlegger forbruket på grensekryssende reiser uten overnatting, hvor en antar at hovedmotivasjonen for å reise er å kunne utføre en handletur, gjerne på varer som er høyere avgiftsbelagt i bostedslandet relativt til besøkslandet.

Dette notatet tar for seg en pilotundersøkelse SSB har utført på oppdrag fra Finansdepartementet (FIN) og Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) for å kartlegge og utrede muligheten for en inndeling av norske husholdningers totale forbruk ved grensehandel. Ettersom det ikke foreligger en tidsserie på denne vareinndelingen, sammenlignes resultatene fra pilotundersøkelsen med undersøkelsen fra 2010, hvor SSB i løpet av ett år utførte en spørreundersøkelse med en inndeling i varekurv, samt noen sammenligninger fra en sammenlignbar studie i Danmark.

2. Bakgrunn

SSB og FIN hadde et møte i september 2018 der FIN ønsket å få vurdert muligheten av å fremskaffe mer detaljert statistikk om grensehandel og om netthandel av varer med verdi under 350 kroner fra utlandet. I november 2018 la regjeringen frem Meld. St. 9 (2018-2019) «Handelsnæringen - når kunden alltid har nett». I meldingen ble behovet for mer statistikk om fysisk grensehandel og netthandel fra utlandet belyst.

NFD og FIN tok initiativ til et nytt møte med SSB i april 2019. Departementene ønsket mer informasjon om mulighetene for å utarbeide statistikk både om grensehandel og om grensekryssende netthandel med varer og tjenester. SSB mente at det var nødvendig å dele det videre arbeidet i to prosjekter da metoder og datakilder er ulike:

- Fysisk grensehandel
- Netthandel

I dette notatet vil arbeidet med fysisk grensehandel bli omtalt. Arbeidet med netthandel har andre datakilder. Det er besluttet at dette vil være et selvstendig prosjekt som skal omtales i et eget notat. De to notatene, om grensehandel og grensekryssende netthandel, vil samlet belyse grensehandel og netthandel med varer og tjenester fra utlandet.

2.1. Fysisk grensehandel

SSB publiserer tall for grensehandel hvert kvartal. Da publiseres tall for samlet handlebeløp på dagsturer til utlandet i løpet av kvartalet, samt antall handleturer. Årlig publiseres det i tillegg tall for handledestinasjoner i Sverige og bostedsregion for personer som har vært på grensehandel.

For å kunne analysere effekter av endringer i avgifter over tid, og dekke et økende behov blant både beslutningstagere og den generelle befolkningen, ble det enighet om en utvidelse av spørreundersøkelsen for den fysiske grensehandelen, til også å gjelde en inndeling i hva nordmenn handler, nemlig en varekurv. Varegruppene i denne varekurven er beskrevet i kapittel 3.3. Denne pilotundersøkelsen utreder muligheten for denne utvidelsen, og SSB vil i tillegg til dette notatet, publisere en rapport som analyserer kvaliteten på data med ulike innsamlingsmetoder.

2.2. Tidligere undersøkelser

Tidligere pilot

I 2008 ble det gjort en pilotundersøkelse for å se på sammensetningen av grensehandel (Granseth, 2008). Den gangen ble et representativt utvalg fra fire fylker spurt om grensehandel som en del av SSBs Omnibusundersøkelse. Det ble oppnådd intervju med 225 personer, hvorav 64 hadde vært på dagstur til utlandet siste kvartal. Dette ble senere videreført til å gjelde innsamling gjennom hele 2010, hvor SSB publiserte tall for 2010 med en varekurv som inneholdt seks varekategorier. Pilotundersøkelsen fra 2019 baserer seg på sammenligninger med varekurven fra 2010.

2.3. Kvartalsvis undersøkelser for grensehandel

Hvert kvartal gjennomfører SSB Reiseundersøkelsen (tidligere Omnibusundersøkelsen). Her blir intervjuobjektet (IO) oppringt og det foretas et telefonintervju. Spørsmål om grensehandel er en del av Reiseundersøkelsen. Andre deler av undersøkelsen omfatter spørsmål om husholdningen, reiser og ferier, vedfyring, rusvaner, arbeidsforhold, stemmegivning, IKT i husholdningene osv. Dette er en omfattende undersøkelse, som krever en del ressurser i form av tid å gjennomføre. Det medfører at utvalget er begrenset. Et begrenset utvalg medfører store konfidensintervall, som er beregningen SSB gjør for å beregne utvalgsusikkerhet. Usikkerheten i tallene blir ikke alltid like godt fanget opp blant brukerne av statistikken.

For grensehandel blir det spurt om antall grensekryssende turer uten overnatting siste kvartal. For den siste måneden i kvartalet spør man i tillegg om handlebeløpet på hver tur. Det antas at handlebeløpet per tur i de to første månedene i snitt er det samme som i siste måned. Siste måneds handlebeløp brukes derfor til å beregne handlebeløp de to forgående månedene.

Svakheten ved å bruke siste måneds handlebeløp for å beregne de to foregående måneders handlebeløp, er at det ikke tas hensyn til sesongvariasjoner i de ulike månedene. Mange nordmenn reiser for eksempel til Sverige på grensehandel i påsken. Hvis påsken finner sted i mars som er siste måned i første kvartal, vil januar og februar bli beregnet utfra handlebeløp fra mars. Dette kan føre til overestimering i januar og februar. Hvis påsken er i april som er første måned i andre kvartal, så vil april bli beregnet utfra handelsbeløpet for juni, noe som kan føre til en underestimering av april.

En annen svakhet er at grensehandel innhentes gjennom Reiseundersøkelsen. I Reiseundersøkelsen dekkes som nevnt en rekke tema. IO kan oppleve at intervjuet tar lang tid og er for omfattende og velger å avslutte intervjuet før alle spørsmål er besvart. Man kan ikke benytte data fra et avsluttet intervju i statistikkproduksjonen for grensehandel. I tillegg kan det være vanskelig for IO å huske hvor mange turer de har foretatt for så langt som tre-fire måneder tilbake.

3. Metode

Metoden som ble besluttet valgt for innsamling av data er en CAWI undersøkelse, hvor respondenten selv svarer på spørsmålene direkte inn via en web assistert selvutfylling, i motsetning til et dataassistert telefonintervju (CATI) i reiseundersøkelsen.

3.1. Referanseperiode

Reiseundersøkelsen, som i 2005 ble utvidet til å gjelde også reiser uten overnattinger, er som tidligere nevnt, krevende for arbeidsminne for IO. For det første, er det krevende med tanke på referanseperiode. IO må huske antall reiser hele forrige kvartal. I piloten var det derfor viktig å redusere referanseperioden for å løse svakheter ved kvartalsvis spørring. SSB ønsket å spørre IO oftere. Det ble besluttet å spørre IO om antall handleturer sist måned og i tillegg spørre om IO kan plassere siste måneds kjøp på grensehandel i varekategorier. Dette vil gi et mer presist og større datagrunnlag og forhåpentligvis løse svakhetene ved kvartalsvise spørringer. Men, dette øker den totale responsbyrden ved at IO i tillegg til å oppgi handlebeløp også blir bedt å plassere handlebeløpet på varekategorier.

Departementene ønsket også at SSB skulle spørre om volum på varekategoriene i tillegg til handlebeløp. Dette ble et for krevende format siden de ulike varegruppene har ulikt volum (stk, kg, liter osv.) og vil være svært krevende for IO å svare på.

Piloten for grensehandel ble gjennomført for siste måned i 3. kvartal, altså september 2019.

3.2. Utvalg

Det ble trukket et representativt utvalg på 6000 personer fra Befolkningsregisteret. Et utvalg bestående av personer i alderen 16–79 år per 1. september 2019, fikk tilsendt web-skjema. I skjemaet ble respondentene spurt om de hadde vært på dagsreise til utlandet uten overnatting og om de hadde handlet i løpet av turen. Hvis respondenten hadde vært på dagstur til utlandet og handlet, ble de videre bedt om å fordele handlebeløpet i 14 varekategorier, samt beløp brukt på tjenester og kafe- og restaurantbesøk. Manglende respons ble fulgt opp med purringer på SMS og etter hvert ble de kontaktet på telefon.

Av utvalget på 6 000 personer, valgte 2 834 personer å svare på undersøkelsen som gir en svarprosent på 47. 540 personer oppga at de hadde vært på en dagsreise til utlandet uten overnatting. Dette tilsvarer 19 prosent av nettoutvalget (dvs. de som svarte på undersøkelsen). Piloten viste at det hadde blitt foretatt 868 dagsturer, det vil si at hver person som svarte at de hadde vært på grensehandel i september, hadde i gjennomsnitt vært på 1,6 handleturer denne måneden. Av de 2 834 intervjuene som ble gjennomført, var 93 prosent via CAWI, mens de resterende 7 prosent ble gjennomført via CATI.

Datagrunnlaget fra 20 respondenter ble ikke tatt med inn i analysen av data for grensehandel, da de hadde rapportert enten ekstremt høye eller lave verdier. Disse 20 respondentene, som ble betraktet som ikke representative (ekstremverdier), hadde til sammen 65 dagsturer med grensehandel som ble utelukket i analysen.

Oppblåsing av utvalget

Etter at innsamlede data var kontrollert og editert, ble det foretatt en oppblåsing av utvalget til å gjelde for hele populasjonen. Her ble befolkningstallet i 7 ulike regioner, delt på antallet som hadde svart på undersøkelsen i samme regioner. Dette gir en unik faktor for de ulike regionene, hvor svarene i de ulike regionene så blir

oppblåst til å gjelde for hele populasjonen. Oppblåsing er nærmere beskrevet i kapittel 5 i Notater 2006/49. Denne er senere endret fra å gjelde 8 regioner til nå å gjelde 7 regioner.

3.3. Inndeling av varekategorier

I undersøkelsen fra 2010 ble respondentene bedt om å fordele handlebeløpet på sju varekategorier; matvarer, mineralvann, øl, vin, brennevin, tobakk og andre varer. I tillegg ble de bedt om å oppgi hvor stort beløp som var brukt på tjenester på dagsreise til utlandet. Resultatene fra 2010 er fra data som ble samlet kvartalsvis for et år, mens 2019-datagrunnlaget er basert på resultatene fra en måned.

For 2019-piloten ble respondentene bedt om å oppgi utgifter ved kafe- og restaurantbesøk og andre tjenester, i tillegg til 14 varekategorier:

1. Mat- og dagligvarer, alle typer matvarer i tillegg til husholdningsartikler som toalettpapir, vaskepulver osv.
2. Mineralvann og brus, også alkoholfritt øl
3. Sjokolade og godteri
4. Sigaretter og tobakk, inkludert rullepapir og sigarer
5. Snus
6. Øl, kun alkoholholdig
7. Vin og brennevin, kun alkoholholdig vin
8. Kosmetikk, hygiene- og apotekvarer
9. Klær og sko, også til trening
10. Elektronikk
11. Bolig- og interiørvarer, inkludert møbler
12. Bildeler og bilrekvisita, inkludert bildeler ved service
13. Drivstoff
14. Annet

Finere inndeling på varekategorier i 2019 gjør at det ikke er hensiktsmessig å sammenlikne alle resultater opp mot 2010-resultatene. Kategoriene for mat- og dagligvare, mineralvann og brus, alkohol og tobakk, er sammenfallende og det er interessant å sammenlikne resultatene for de to periodene opp mot hverandre. Det er viktig å påpeke at det er andeler og ikke mengde for hver varekategori som blir sammenliknet fordi det er målt på ulike perioder; i 2010 for et år og i 2019 for en måned.

4. Resultater

4.1. Hovedfunn

Tall fra grensehandelspiloten viser at nordmenn handlet for 2 milliarder kroner på dagsturer til utlandet i september. Litt over halvparten ble brukt på varer som ofte blir omtalt som «høyt avgiftsbelagte» i Norge; brus og mineralvann, alkohol, snus og tobakk samt godteri og sjokolade.

Det er interessant å notere seg at den danske publikasjonen «Skatteøkonomisk Redgørelse 2018», viser at danskene handlet en mindre andel av denne type varer på grensehandel. Danskene brukte kun en tredjedel av handlebeløpet på grensehandel til det de i deres publikasjon kaller nytelsesmidler¹.

¹ Nytelsesmidler: øl, vin, sprit, sider, tobakk, sjokolade ol., brus og mineralvann

4.2. Sammenligning med kvartalsvis undersøkelse

I kvartalsundersøkelsen kom det totale handlebeløpet for tredje kvartal 2019 på 4,7 milliarder kroner, mens i grensehandelspiloten ble det totale handlebeløpet 2 milliarder kroner for kun september. Hvis grensepiloten hadde omfattet tredje kvartal, ville totalbeløpet antageligvis oversteget resultatet fra kvartalsundersøkelsen.

Det kan være flere årsaker til at det totale handlebeløpet på piloten og den kvartalsundersøkelsen blir ulike.

Erfaringer fra andre spørreundersøkelser i SSB, antyder at respondenter ofte husker flere kostnader når de skal fordeles på ulike kategorier enn når de skal oppgi et totalbeløp. Ofte blir totalbeløp underrapportert og dette kan være tilfelle i kvartalsundersøkelsen. Et annet tilfelle hvor underrapportering kan oppstå, er når respondentene blir bedt om å oppgi handlebeløp brukt på typiske usunne varer. Det kan oppfattes som skamfullt å oppgi store beløp brukt på varer som for eksempel alkohol, tobakk eller godteri. Undersøkelsen som går kvartalsvis har tittelen «Reise og helse», noe som kan underbygge dette argumentet. Pilotundersøkelsen for grensehandelen har tittelen «Grensehandel», som i seg selv kan gi IO tydeligere forventninger av hva som forventes i selve undersøkelsen. Tidligere undersøkelser gjort på blant annet rusmidler, antyder at presise titler kan føre til mer korrekte svar, og dermed mer forventningsrette estimater av beløp.

I tillegg, er det mulig at slike beløp blir underrapportert ved telefonintervju som gir datagrunnlag til kvartalsundersøkelsen, mens respondentene er mer ærlige om handlebeløp på denne type varer når de kan svare selvadministrert og anonymt på et web-skjema som er grunnlag for pilotundersøkelsen.

4.3. Mest mat i handlekurven

Mest penger på dagligvarer og mat

Varegruppen det klart ble brukt mest penger på var dagligvarer. Nordmenn brukte 684 millioner kroner på denne varegruppen. Dette tilsvarer 34 prosent av det totale beløpet oppgitt for grensehandel i september 2019. I undersøkelsen fra 2010 var også matvarer den varekategorien hvor det ble lagt igjen mest penger. Den gangen gikk hele 49 prosent av den totale grensehandelen til kategorien mat, men da dekket denne varegruppen også sjokolade og godteri. Det betyr at disse kategoriene ikke er fullt ut sammenlignbare mellom de to undersøkelsene.

Alkohol

Pilotundersøkelsen for den fysiske grensehandelen viser at det ble brukt 199 millioner kroner på vin og brennevin i september. I tillegg ble det handlet øl for 170 millioner kroner. Til sammen utgjør dette 359 millioner kroner som ble brukt på alkoholholdige drikker. Dette tilsvarer 18 prosent av den totale grensehandelen og er den varekategorien hvor det ble brukt nest mest penger. Resultatene er ganske like de fra 2010, da det ble oppgitt at 16 prosent ble brukt på alkohol.

Brus og mineralvann

Det ble handlet brus og mineralvann på dagsturer i utlandet for 215 millioner kroner, det betyr at denne varekategorien alene stod for nesten 11 prosent av all grensehandel. Dette er en betydelig økning fra 2010, da utgjorde brus og mineralvann kun 5,6 prosent.

Snus og tobakk

En annen stor varekategori er snus og tobakk. Nordmenn handlet noe mere snus enn tobakk. Det ble handlet snus for 168 millioner kroner noe som gir en andel på ni prosent av grensehandelen. Tobakk stod for sju prosent, dette tilsvarte 146 millioner kroner. I 2019 stod snus og tobakk for til sammen 15,9 prosent av grensehandelen, i 2010 var andelen på 13,6 prosent.

Sjokolade og godteri

Seks prosent av det vi brukte på grensehandel gikk til sjokolade og godteri. Det vil si at nordmenn handlet søtsaker for 127 millioner kroner i september 2019. For 2010-undersøkelsen, gikk denne varekategorien inn under matvarer eller andre varer, så det er ikke mulig å si noe om utviklingen fra da.

Andre varer

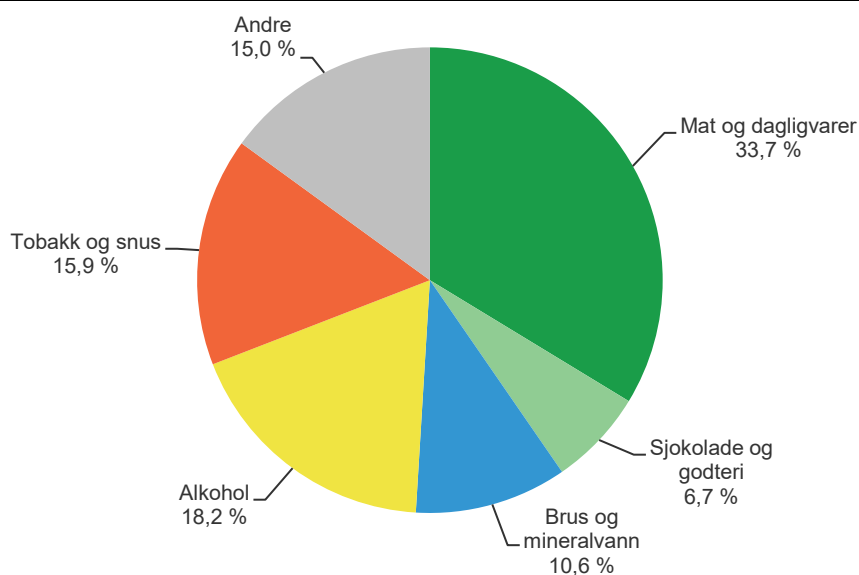
Varekategorier utenom de som er nevnt ovenfor, utgjorde til sammen 15 prosent eller litt over 300 millioner kroner av grensehandelen i september 2019. Størst blant de andre varene var klær og sko som utgjorde seks prosent av den totale grensehandelen. Dette tilsvarer omtrent 120 millioner kroner. Det ble brukt 55 millioner kroner på kosmetikk og apotekvarer, tre prosent av handelen. Drivstoff stod for to prosent, noe som tilsvarer rett under 40 millioner kroner. Bolig- og interiørvarer, samt bildeler og elektronikk stod for omtrent en prosent av grensehandelen hver, til sammen utgjorde dette omtrent 40 millioner kroner. Andre, ikke spesifiserte varer eller kjøp, stod for to prosent, rett under 50 millioner kroner.

For mer detaljert informasjon, se tabell A1.

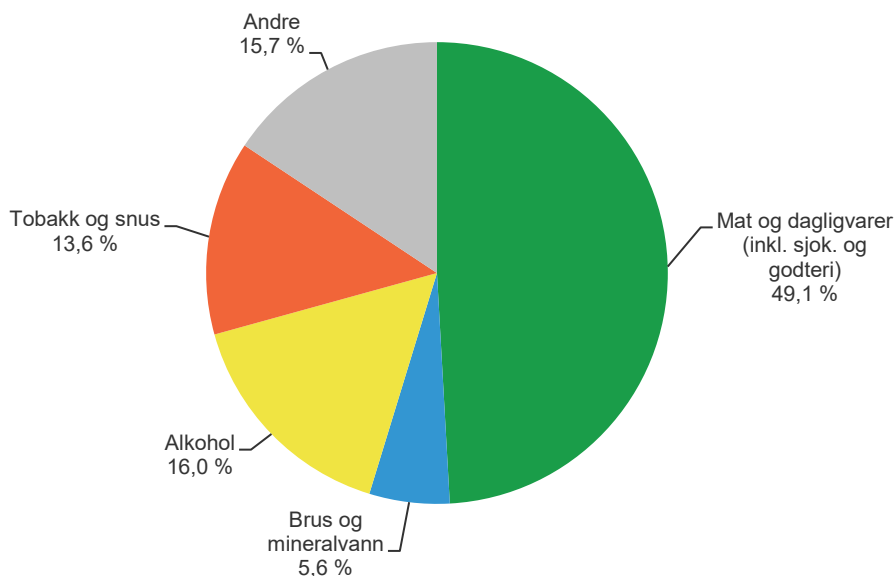
4.4. Varekurven i 2010 og 2019

Sammenliknet med tallene som ble samlet inn for 2010, går en langt mindre andel av beløpene vi bruker på grensehandel til mat i september 2019. For at disse varekategoriene skal bli sammenlignbare har vi slått sammen kategoriene mat- og dagligvarer og sjokolade og godteri i 2019-undersøkelsen, da sjokolade og godteri inngikk i kategorien mat og dagligvarer i 2010-undersøkelsen. Andelen har sunket fra 49 til 40 prosent. Samtidig har andelen for brus økt med hele 5 prosent til en andel på 10,6 prosent. For alkohol og tobakk er det mindre endringer, andelen har økt med henholdsvis 2,2 og 2,3 prosent.

Figur 4.1 Andel kjøpte varer etter varekategori. September 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.2 Andel kjøpte varer etter varekategori. 2010

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Av de som var på grensehandel i september 2019, kjøpe 68 prosent med seg mat eller dagligvarer for å ta med hjem. Brus og sjokolade/godteri var det henholdsvis 61 og 60 prosent som handlet meg seg. Halvparten handlet alkohol og 42 prosent handlet snus/tobakk.

Kafe- og restaurantbesøk

I spørreskjema for grensepiloten, ble respondentene bedt om å oppgi beløp de hadde brukt på kafe- og restaurantbesøk. Disse beløpene er ikke definert som en del av den fysiske grensehandelen med varer fordi det er konsumert i utlandet. Årsaken til at de ble inkludert i spørreskjema var at respondenten ikke skulle oppgi dette beløpet under andre kategorier og at det dermed ble inkludert i tallene for grensehandel med varer. Nordmenn oppga at de samlet hadde brukt 119 millioner kroner på kafe- og restaurantbesøk på dagsturer til utlandet i september, som utgjør 5,4 prosent av det totale handlebeløpet.

Andre tjenester

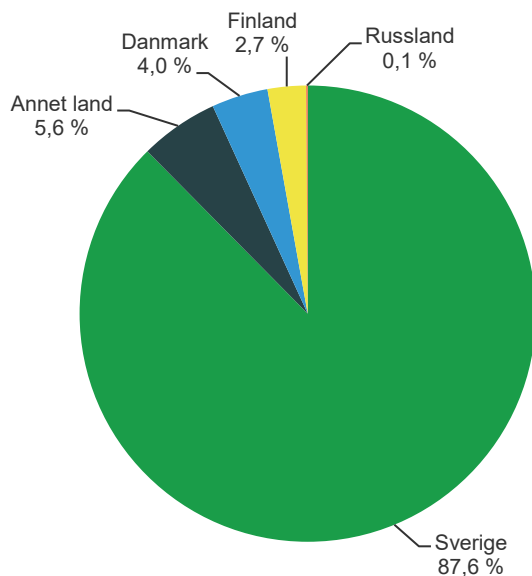
Respondentene ble spurt om beløp brukt på andre tjenester mens de var på dagstur til utlandet. Denne kategorien består av service på bil, frisør, tannlege etc. For denne kategorien er det beregnet et totalbeløp på 75 millioner kroner, som utgjør 3,4 prosent av de samlede kjøpene.

Samlede kjøp av tjenester på dagsreiser til utlandet

Når Kafe- og restaurantbesøk og kjøp av andre tjenester inkluderes i den totale grensehandelen, ender den på 2,2 milliarder kroner for varer og tjenester i september 2019. Ser vi på den samlede verdien for kjøp av tjenester er den på 195 millioner kroner, eller 8,8 prosent av all grensehandelen.

4.5. Mest grensehandel i Sverige

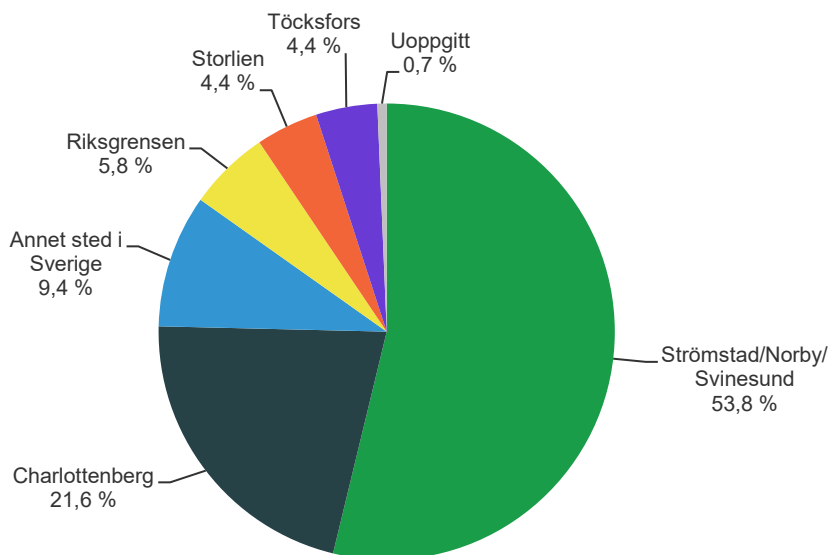
Naturlig nok brukte nordmenn mest penger på grensehandel i Sverige. Nesten 88 prosent av pengene som ble brukt på grensehandel ved dagsreiser til utlandet i september 2019 ble lagt igjen der, og dette tilsvarte litt under 1,8 milliarder kroner. Danmark og Finland stod for henholdsvis 4 og 2,7 prosent av grensehandelen (Se tabell A2).

Figur 4.3 Landfordeling av grensehandel, andel. September 2019

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.6. Hvor reiser nordmenn på grensehandel?

Området Strömstad/Nordby/Svinesund er den soleklart mest populære destinasjonen for grensehandel i Sverige. Omtrent 54 prosent av pengene brukt på grensehandel i Sverige, ble lagt igjen der. Dette tilsvarer rett under en milliard kroner. På andreplass følger Charlottenberg som stod for omtrent 22 prosent av grensehandelen i Sverige, noe som utgjør 384 millioner kroner (Se tabell A3).

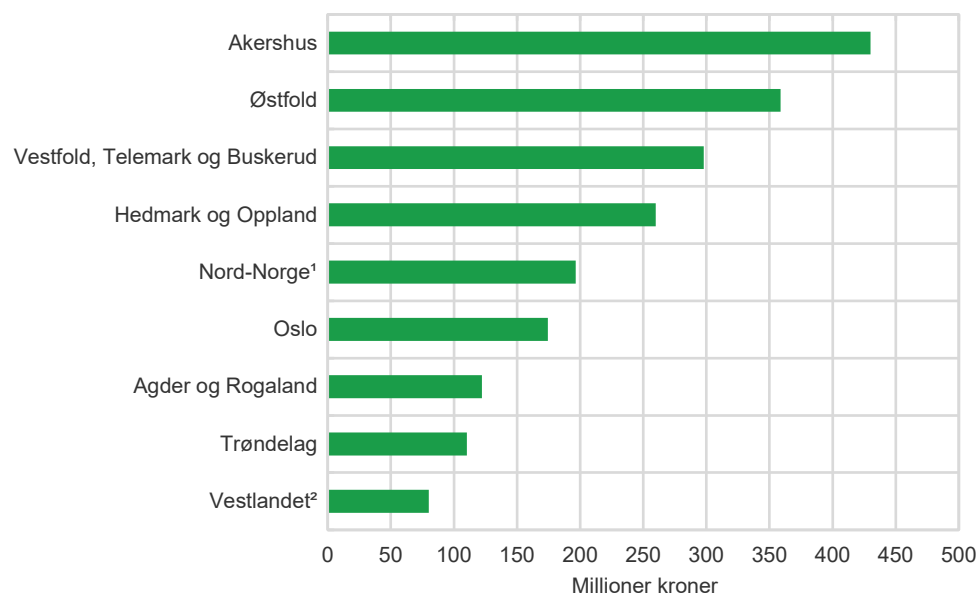
Figur 4.4 Grensehandel i Sverige etter sted, andel. September 2019

4.7. Hvem dro på grensehandel

Nordmenn grensehandlet varer for to milliarder kroner i september 2019 viser tall i grensehandelspiloten. I samme periode ble det foretatt litt over 1,2 millioner handleturer. Det vil si at de som var på handletur i gjennomsnitt brukte 1632 kroner på hver tur. Hvis man ser hele Norges befolkning under ett, betyr dette at hver eneste nordmann i snitt brukte 380 kroner på grensehandel i løpet av september.

Det er naturlig nok regionale forskjeller når det kommer til hvem som grensehandlet. Østlendingene er de som klart la igjen mest kroner. Mest grensehandel stod bosatte i Akershus for, mens bosatte i Østfold la igjen det nest største handlebeløpet. Bosatt i de to fylkene grensehandlet for henholdsvis 430 og 359 millioner kroner (se tabell A4).

Figur 4.5 Handlebeløp i millioner kroner etter bosted. September 2019

¹ Nordland, Troms og Finnmark

² Hordaland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Størst beløp per handletur, brukte bosatte fra Hedmark og Oppland som gjennomsnittlig brukte 2087 kroner på hver grensehandelstur. De laveste handlebeløpene per tur hadde bosatte i Østfold med 1180 kroner per tur. Samtidig dro østfoldingene på flest antall handleturer noe som tyder på at de bruker butikker på andre siden av grensen mer rutinemessig.

Ser en på aldersinndelingen, var det aldersgruppen fra 40 til 49 år som brukte mest penger, etterfulgt av de mellom 50 og 59 år. Til sammen stod disse to aldersgruppene for halvparten beløpet brukt på grensehandel. De eldre aldersgruppene var de som brukte minst (Se tabell A6).

Den yngste aldersgruppen var den gruppen som kjøpte mest snus, mens de i alderen 40 til 49 år var gruppen som brukte mest penger på mat og tobakk. Mest penger på alkohol brukte de i aldersgruppen 50 til 59 år (se tabell A7).

4.8. Beregning av usikkerhetstall

Pilotundersøkelsen for grensehandel er en utvalgsundersøkelse, noe som medfører at det er usikkerhet knyttet til de estimerte tallene. Utvalget som undersøkelsen bygger på, er trukket som et tilfeldig utvalg. Denne utvalgsusikkerheten kan beregnes. Den fysiske grensehandelen med varer estimeres i september 2019 til å være 2 milliarder kroner. Beregninger av utvalgsusikkerheten viser at den verdien vi ville fått om vi hadde spurt samtlige nordmenn i aldersgruppen 16-79 år, i stedet for et utvalg, med 95 prosent sikkerhet ville ligget innenfor intervallet: 1,8 til 2,3 milliarder kroner.

Representasjon i pilotundersøkelsen

Generelt er det slik at menn er underrepresenterte i intervjuundersøkelser. Andre grupper som generelt er underrepresentert med minst ett prosentpoeng er de i aldersgruppen mellom 20-39 år, de som er født utenfor Norge, de som bor i spredtbygde strøk, de med utdanning på grunnskolenivå eller lavere, de husstandene med en person og de med bosted lengre fra landegrensene.

Når vi sammenligner med SSBs statistikk for grensehandel, finner vi at gruppene kvinner og personer fra Østlandet er noe underrepresentert i pilotundersøkelsen.

Sensitivitetsanalyser

Etter å ha studert effekten av «hva-hvis-analyser», har SSB sett på effekten av de respondentene (IO) som har avbrutt intervjuet underveis, og funnet ut at estimatet for den totale grensehandelen vil fortsatt ligge innenfor konfidensintervallet nevnt ovenfor, og resultatene regnes derfor å være robuste for endringer gjort i editering. Det er ikke gjort sensitivitetsanalyse på effekter av under- eller overrepresentasjon.

Referanser

Borsheim, Renate (2011): Mest mat i handlekurven

<https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/artikler-og-publikasjoner/mest-mat-i-handlekurven>

Granseth, Tom (2006): Grensehandel, en analyse av kvaliteten av data

http://www.ssb.no/emner/10/10/10/notat_200649/notat_200649.pdf

Granseth, Tom (2008): Sammensetning av grensehandel, en pilotstudie

<https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/artikler-og-publikasjoner/sammensetning-av-grensehandel>

Henriksen, Guro (2018): Slik måler SSB grensehandelen

<https://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/artikler-og-publikasjoner/slik-maler-ssb-grensehandelen>

Skatteministeriet (2018): Skatteøkonomisk Redegørelse 2018

<https://www.skm.dk/media/1730618/Skatteoekonomisk-redegoerelse-2018.pdf>

Todorovic, Jovana (2018): Reise- og ferieundersøkelsen 2018

<https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/artikler-og-publikasjoner/reise-og-ferieundersokelsen-2018>

Vedlegg A: Tabeller

A1 Grensehandel etter varekategori, millioner kroner og andeler. September 2019

Varekategori	Mill. kroner	Andel av handel
Mat- og dagligvare	684,0	33,7
Brus og mineralvann	214,6	10,6
Vin og brennevin	198,8	9,8
Snus	176,4	8,7
Øl	169,8	8,4
Tobakk	146,1	7,2
Sjokolade og godteri	136,5	6,7
Klær og sko	120,2	5,9
Kosmetikk, hygiene og apotekvarer	54,8	2,7
Annet	49,3	2,4
Drivstoff	39,6	2,0
Bolig og interiør	17,1	0,8
Bildeler	13,4	0,7
Elektronikk	9,2	0,5
Totalt alle varer	2 029,9	100,0
Kafe- og restaurantbesøk	119,2	5,4
Andre tjenester	75,5	3,4
Totalt alle varer + tjenester	2 224,6	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A2 Grensehandel med varer etter land, millioner kroner og andeler. September 2019

Land	Handlebeløp i mill. kr	Andel
Sverige	1 778,2	87,6
Annet land	113,2	5,6
Danmark	81,2	4,0
Finland	55,3	2,7
Russland	2,1	0,1
Sum	2 029,9	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A3 Grensehandel med varer etter handlested i Sverige, millioner kroner og andeler. September 2019

Sted i Sverige	Handlebeløp i mill. kr	Andel
Strömstad/Norby/Svinesund	956,3	53,8
Charlottenberg	383,9	21,6
Annet sted i Sverige	167,7	9,4
Riksgrensen	102,6	5,8
Storlien	78,4	4,4
Töcksfors	77,4	4,4
Annet sted i Sverige	11,7	0,7
Sum	1 778,2	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A4 Grensehandel med varer etter bosted. September 2019

Bosted	Handlebeløp i mill. kr	Andel av handel	Antall dagsturer	Gjennomsnittlig handlebeløp per handletur i kroner	Innbyggere	Gjennomsnittlig handlebeløp per innbygger i kroner
Akershus	430,0	21,2	225 717	1 905	628 746	684
Østfold	358,7	17,7	304 064	1 180	299 043	1 199
Vestfold, Telemark og Buskerud	297,9	14,7	143 000	2 083	709 609	420
Hedmark og Oppland	260,0	12,8	124 557	2 087	386 914	672
Nord-Norge ¹	196,4	9,7	125 128	1 570	485 404	405
Oslo	174,5	8,6	112 859	1 546	685 811	254
Agder og Rogaland	122,2	6,0	82 690	1 478	783 768	156
Trøndelag	110,2	5,4	71 697	1 536	464 986	237
Vestlandet ²	80,1	3,9	54 445	1 471	901 318	89
Sum	2 029,9	100,0	1 244 158	1 632	5 345 599	380

¹ Nordland, Troms og Finnmark

² Hordaland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A5 Grensehandel med varer etter bosted og handlet varekategori i millioner kroner. September 2019

Bosted	Akershus	Østfold	Vestfold, Telemark og Buskerud	Hedmark og Oppland	Nord- Norge ¹	Oslo	Agder og Rogaland	Trønde- lag	Vest- landet ²	Totalt
Mat og dagligvare	175,1	151,8	103,6	64,6	53,6	57,5	38,0	25,1	14,7	684,0
Brus og mineralvann	42,0	37,1	29,6	32,8	23,5	11,7	15,2	15,3	7,4	214,6
Vin og brennevin	45,5	23,9	27,5	26,6	19,8	19,0	15,9	15,8	4,8	198,8
Snus	35,3	30,9	18,1	37,9	11,4	7,2	4,1	20,8	10,7	176,4
Øl	21,6	29,6	31,3	27,1	23,5	11,2	5,8	12,8	6,9	169,8
Tobakk	29,3	16,8	19,7	25,6	21,3	8,2	5,3	5,4	14,6	146,1
Sjokolade og godteri	21,3	19,2	16,8	20,1	19,0	10,0	14,4	8,5	7,1	136,5
Klær og sko	23,7	20,9	20,3	10,7	5,5	19,1	9,4	4,2	6,4	120,2
Kosmetikk, hygiene- og apotekvarer	11,3	15,2	10,2	2,1	2,7	8,5	3,0	0,2	1,6	54,8
Annet	14,0	6,9	9,6	2,8	7,0	2,3	4,7	-	2,0	49,3
Drivstoff	7,7	1,8	3,1	6,9	8,1	2,6	4,2	1,8	3,5	39,6
Bolig og interiør	1,4	3,4	1,5	0,7	0,2	8,6	1,4	-	-	17,1
Bildeler	1,0	-	4,3	1,4	-	6,7	-	-	-	13,4
Elektronikk	0,8	1,3	2,5	0,8	0,9	1,8	0,7	0,3	0,2	9,2
Totalsum	430,0	358,7	297,9	260,0	196,4	174,5	122,2	110,2	80,1	2 029,9

¹ Nordland, Troms og Finnmark² Hordaland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A6 Grensehandel med varer etter alder og handlebeløp. September 2019

Aldersgruppe	Handlebeløp i mill. kroner	Antall turer	Gjennomsnittlig handlebeløp i kroner
16-29 år	328,9	272 728	1 206
30-39 år	297,3	275 738	1 078
40-49 år	522,0	263 959	1 978
50-59 år	479,5	176 037	2 724
60-69 år	283,3	162 604	1 742
70-79 år	118,9	93 092	1 277
Totalsum	2 029,9	1 244 158	1 632

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A7 Grensehandel med varer etter alder og varekategori i mill. kroner. September 2019

Alder	16-29 år	30-39 år	40-49 år	50-51 år	60-69 år	70-79 år	Totalsum
Mat og dagligvare	94,4	100,4	185,5	147,2	108,9	47,6	684,0
Brus og mineralvann	39,8	35,0	54,3	56,2	22,2	7,1	214,6
Vin og brennevin	16,7	25,7	47,6	54,9	36,5	17,3	198,8
Snus	50,2	30,7	44,1	41,0	7,5	3,0	176,4
Øl	30,7	19,2	37,8	39,0	34,3	8,8	169,8
Tobakk	9,1	16,1	46,4	39,5	26,1	9,0	146,1
Sjokolade og godteri	25,7	29,4	32,3	28,4	16,2	4,5	136,5
Klær og sko	37,8	12,5	30,0	29,1	6,7	4,1	120,2
Kosmetikk hygiene- og apotekvarer	7,4	8,1	12,4	14,1	9,0	3,7	54,8
Annet	6,5	4,7	15,3	12,9	6,4	3,6	49,3
Drivstoff	7,4	10,9	7,7	6,0	5,7	1,8	39,6
Bolig og interiør	1,1	2,8	2,4	7,0	3,4	0,5	17,1
Bildeler	1,3	0,5	4,3	-	0,2	7,2	13,4
Elektronikk	0,9	1,4	2,0	4,2	0,0	0,7	9,2
Totalt	328,9	297,3	522,0	479,5	283,3	118,9	2 029,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

A8 Usikkerhetsberegninger av estimater for grensehandel september 2019

	Grensehandel mill kroner	Standardfeil (SE)	Nedre kvartal	Øvre kvartal	Varians	Varians- koeffisient (prosent)
Total	2 225	133	1 959	2 491	17 703	6,0
Mat	684	48	588	780	2 322	7,0
Snus og tobakk	322	34	255	390	1 131	10,4
Sjokolade og godteri samt mineralvann og brus	351	28	296	407	772	7,9
Alkohol	369	33	302	435	1 118	9,1
Grensehandel	2 030	122	1 786	2 274	14 868	6,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg B: Spørreskjema for grensehandel

Grensehandel på dagsturer

Dette spørreskjemaet handler om grensehandel på turer uten overnatting. Svarene dine vil vi bruke kun til å lage statistikk.

Ved å svare på skjema, samtykker du til at vi kan bruke dine svar til å utarbeide statistikk i tråd med gjeldende personvernregler

Personvernregler

Svarene du gir skal bare benyttes til å lage statistikk og i forskning. Svar som kan identifisere enkeltpersoner vil aldri bli offentliggjort.

Undersøkelsen er frivillig og du kan når som helst trekke deg og kreve at opplysningene om deg blir slettet. Dette gjør du ved å ringe svartjenesten vår på 62 88 56 08 eller sende en e-post til svar@ssb.no. Vi anonymiserer alle opplysningene om deg innen ett år etter at du har svart.

Gren1

Har du vært på noen dagsturer til utlandet i løpet av september 2019?

1. Ja
2. Nei

Hvis gren1 = 2 - gå over til ferdig.

Gren2

Hvor mange dagsturer til utlandet var du på i løpet av september 2019?

_____dagsturer

Hvis Gren2>0 => for hver reise

Gren4_

Nå kommer det noen spørsmål om disse turene. Vi starter med den første.

Tekst ved neste reise: Vi fortsetter så med den ^{^[nr.]} dagsturen

Hvilket land reiste du til?

1. Sverige
2. Danmark
3. Finland
4. Russland
5. Annet land

Hvis Gren4_ = Sverige

*Gren5_

Hvilket sted i Sverige reiste du til?

1. Strömstad/Norby/Svinesund
2. Charlottenberg
3. Storlien
4. Riksgrensen
5. Töcksfors
6. Annet sted i Sverige, Hvilket sted var dette?

Egen side

Nå kommer en del spørsmål om hva du kjøpte i [land]. Du skal bare oppgi det du selv har betalt for, ikke det andre har betalt.

Vi kommer til å stille deg en del spørsmål om dine utgifter på denne turen. Ønsker du å oppgi beløp i

1. Svenske kroner/Danske kroner/Euro/Rubler
2. Norske kroner

*Gren6_

Kjøpte du varer på denne turen?

1. Ja
2. Nei

Hvis gren6 = 1 Hvis IO har handlet varer stilles spørsmålene under.

Kjøpte du varer i mat- og dagligvarebutikk?

1. Ja
2. Nei

Hvor mye brukte du totalt i mat- og dagligvarebutikk?

_____ NOK/SEK/DKK/EUR/RUB

Av disse 1000 NOK/SEK/DKK/EUR/RUB, hvor mye brukte du på:

Skriv 0 for de varene du ikke har kjøpt.

- Mineralvann og brus _____ NOK
- Sjokolade og godteri _____ NOK
- Sigaretter og tobakk _____ NOK
- Snus _____ NOK
- Øl _____ NOK
- Kosmetikk og hygieneprodukter _____ NOK
- Annen mat og dagligvarer _____ NOK
- Elektronikk _____ NOK
- Klær og sko, også til trening _____ NOK
- Bolig- og interiørvarer _____ NOK
- Annet _____ NOK

I tillegg til varene du kjøpte i mat- og dagligvarebutikk, kjøpte du noen av disse varene i andre butikker? Svaralternativet «Nei, ingen av disse varene» ligger nederst i lista.

- Mineralvann og brus
- Sjokolade og godteri
- Sigaretter og tobakk
- Snus
- Annen mat og dagligvarer
- Øl
- Vin og brennevin
- Kosmetikk og apotekvarer
- Klær og sko, også til trening
- Elektronikk
- Bolig- og interiørvarer
- Bildeler og bilrekvisita
- Drivstoff
- Annet, spesifiser _____
- Nei, ingen av disse varene

Hvis noen av varer over er valgt.

Nå kommer spørsmål om dine utgifter til varer du har kjøpt i andre butikker.

Hvis varekategoriene er valgt

Hvor mye brukte du på mineralvann og brus?

Hvor mye brukte du på sjokolade og godteri?

Hvor mye brukte du på sigaretter og tobakk?

Hvor mye brukte du på snus?

Hvor mye brukte du på annen mat og dagligvarer?

Hvor mye brukte du på øl?

Hvor mye brukte du på vin og brennevin?

Hvor mye brukte du på kosmetikk og apotekvarer?

Hvor mye brukte du på klær og sko, også til trening?

Hvor mye brukte du på elektronikk?

Hvor mye brukte du på bolig og interiørvarer?

Hvor mye brukte du på bildeler og bilrekvisita

Hvor mye brukte du på drivstoff?

Hvor mye brukte du på [annet som er spesifisert]?

Kjøpte du mat eller drikke på kafé, gatekjøkken eller restaurant [på denne turen]?

- Ja
- Nei

Hvor mye brukte du på mat og drikke på kafé, gatekjøkken eller restaurant?

Kjøpte du noen tjenester i [land]?

For eksempel service på bil, frisøvertime eller tannlege-time?

1. Ja
2. Nei

Gren7b

Hvor mye brukte du på tjenester på denne turen?

Hvis IO har reist på flere turer (gren2<1) stilles grenspørsmålene for hver tur.

Alt i alt, hvor nøyaktige er beløpene du har oppgitt?

1. Helt nøyaktige beløp
2. Ganske nøyaktige anslag
3. Brukbare anslag
4. Ganske grove anslag
5. Grove anslag

Takk for at du svarte på undersøkelsen.

Figurregister

Figur 4.1	Andel kjøpte varer etter varekategori. September 2019	11
Figur 4.2	Andel kjøpte varer etter varekategori. 2010.....	12
Figur 4.3	Landfordeling av grensehandel, andel. September 2019.....	13
Figur 4.4	Grensehandel i Sverige etter sted, andel. September 2019	13
Figur 4.5	Handlebeløp i millioner kroner etter bosted. September 2019	14

Tabellregister

A1	Grensehandel etter varekategori, millioner kroner og andeler. September 2019.....	17
A2	Grensehandel med varer etter land, millioner kroner og andeler. September 2019.....	17
A3	Grensehandel med varer etter handlested i Sverige, millioner kroner og andeler. September 2019	17
A4	Grensehandel med varer etter bosted. September 2019.....	17
A5	Grensehandel med varer etter bosted og handlet varekategori i millioner kroner. September 2019	18
A6	Grensehandel med varer etter alder og handlebeløp. September 2019	18
A7	Grensehandel med varer etter alder og varekategori i mill. kroner. September 2019..	18
A8	Usikkerhetsberegninger av estimater for grensehandel september 2019.....	18